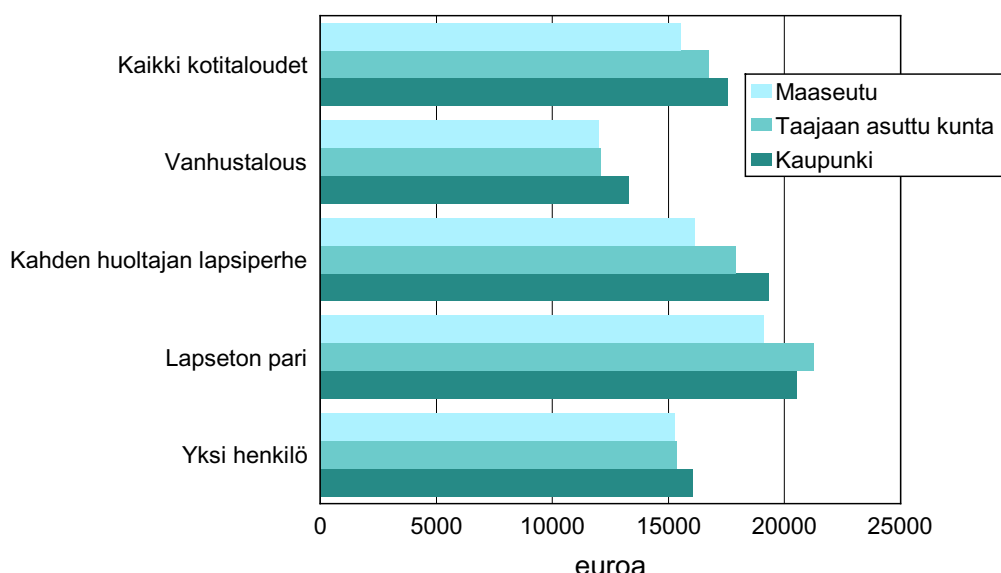

Kulutus monipuolistunut ja eriytynyt

Vaikka yksityinen kulutus on 1990-luvun laman jälkeen kasvanut, kulutus on samalla eriytynyt. Osalla suomalaisista on varaa kuluttaa yhä enemmän ja monipuolisemmin, kun taas osa joutuu pohtimaan rahan riittävyyttä edes välttämättömiin menoihin. Vähiten kulutusmahdollisuuksia on työmarkkinoiden ulkopuolella olevilla, sosiaaliturvan varassa elävillä ja pienituloisilla. Myös kuluttajan asuinpaikka ja sen palveluvalikoima vaikuttavat kulutuksen muotoutumiseen: kaupungeissa kotitalouksien kulutusmenot ovat yleensä suuremmat kuin maaseudulla. Suomalaisen kulutusyhteiskunnan kehitystä, kulutustottumuksia ja niiden muutoksia sekä kulutuksen suhdetta kestävään kehitykseen tarkastellaan Tilastokeskuksen julkaisemissa artikkelikokoelmissa *Erilaisia kulutusuria Suomessa* sekä *Ihanne ja todellisuus. Näkökulmia kulutuksen muutokseen*.

Kotitalouden keskimääräiset kulutusmenot/vuosi kulutusyksikköä¹ kohti eri elinvaiheissa erityyppisillä paikkakunnilla vuonna 2001

¹ OECD:n käsite, jossa kotitalouden ensimmäinen yli 13-vuotias saa arvon 1, muut yli 13-vuotiaat saavat arvon 0,5 ja alle 14-vuotiaat saavat arvon 0,3.

Eniten omistavat ja kuluttavat kahden keski-ikäisen työssä käyvän huoltajan lapsiperheet. Lapset, etenkin teini-ikäiset nuoret, vaikuttavat voimakkaasti perheen kulutukseen. Selvimmin lasten ja nuorten vaikutus näkyy tieto- ja viestintäkulutuksessa: vuonna 2001 yksi teini-ikäinen kasvatti perheen kännykkäpuhelumenoja jopa noin 240 eurolla vuodessa.

Parhaiten toimeentuleva väestönosa on lisännyt 1990-luvulla suuria investointihankintoja, palveluiden käyttöä sekä yleistä ja nautinnonhaluista kulutusta. Niukkimmin elävät joutuvat puolestaan tyytymään kulutusvalinnoissaan vaatimattomampiin vaihtoehtoihin ja rajoittamaan kulutustaan. Esimerkiksi sosiaaliturvan varassa elävät joutuvat valitsemaan erilaisista palveluista halvimman vaihtoehdon, joka useimmiten tarkoittaa julkisen sektorin tarjoamaa palvelua. Pienituloisilla ei ole myöskään yleensä paljon mahdollisuuksia valita asuinalueetta, asuntotyyppiä, asunnon kokoa tai sen varustelutasoa. Pienituloisilla vuokra-asuminen on

yleistynyt, sillä kun vuonna 1990 pienituloisimmista runsas puolet asui vuokralla, vuonna 2001 vuokralla asuvia oli pienituloisimmista 70 prosenttia.

Kestävä kulutus vaihtoehtona

Valinnanmahdollisuuksien lisääntyessä kuluttajat joutuvat aikaisempaa enemmän arvioimaan kulutuksensa vaikutuksia. Kestävän kehityksen mukainen kulutus on mahdollista niille, joilla on taloudellisesti varaa valita. Ympäristön huomioon ottava kulutus vaatii kuluttajalta myös ylimääräistä aikaa ja vaivannäköä, jota kiireiset ihmiset eivät useinkaan ole valmiita uhraamaan. Esimerkiksi valmisruokien ja pitkälle esikäsiteltyjen elintarvikkeiden käytön lisääntyminen kotitalouksissa säästää aikaa, mutta voi lisätä energiankulutusta ja ympäristön kuormitusta.

Kulutustutkimusten valossa elintarvikkeisiin ja asumiseen liittyvä kulutus on selkeimmin välttämätöntä kulutusta. Nykyajan kuluttajille välttämätön kulutus on kuitenkin muutakin kuin fysiologisten perustarpeiden tyydytystä. Kuluttajilla on myös sosiaalisia ja kulttuurisia tarpeita. Esimerkiksi pienituloiset eivät kuluta pelkästään välttämättömyyksiin, vaan muun muassa tietoliikennepalvelujen, kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelujen sekä kirjallisuuden ja tiedotusvälineiden kulutus on hyvin samankaltaista kuluttajan tulotasosta riippumatta.

Uudet kirjat valottavat kulutusyhteiskunnan kehitystä

Artikkelikokoelma *Erilaisia kulutusuria Suomessa* tarkastelee kulutusyhteiskunnan etenemistä viimeisten vuosikymmenten aikana sekä kulutuksen jakautumista väestöryhmittäin eri aikoina. Kirjan artikkeleissa pohditaan mahdollisuutta määritellä välttämätön ja kohtuullinen kulutus sekä näiden käsitteiden tarkoituksenmukaisuutta. Näkökulmina ovat pienituloisuus, sosiaaliturvan varassa eläminen, ikä, perheellisyys, asuinpaikka sekä asunnon ja kulutustavaroiden omistaminen.

Toisessa artikkelikokoelmassa *Ihanne ja todellisuus. Näkökulmia kulutuksen muutokseen* kulutusta tarkastellaan kestävän kehityksen näkökulmasta. Kirjan teemana on kulutuksen muutos ja eriytyminen. Kirjan empiirisissä artikkeleissa pureudutaan tiettyihin tämän hetken keskeisiin muutospiirteisiin kulutuksessa ja niitä tarkastellaan kestävän kehityksen näkökulmasta. Lisäksi pohditaan, millaiset muutokset voitaisiin tulkita kestävän kulutuksen kannalta ongelmallisiksi. Kirjan näkökulmat kulutuksen muutoksiin ovat ruokailu, tavaramäärän kasvu, kulutuksen teknologisoituminen sekä asuminen.

Lisätietoja: Kirsti Ahlqvist / Tilastokeskus (09) 1734 3412; Anu Rajas / Helsingin yliopisto (09) 1915 8062

Lähteet: *Erilaisia kulutusuria Suomessa.* Tilastokeskus.
Ihanne ja todellisuus. Näkökulmia kulutuksen muutokseen. Tilastokeskus.

Tilastokeskus julkistaa artikkelikokoelmat seminaarissa 2.12.2004 klo 10.00 (Tilastokeskus, Työpajankatu 13). Seminaariin liittyvä aineisto löytyy Internetistä osoitteesta <http://tilastokeskus.filtupitapahtumat/index.html>